

Елиф Шафак

Дворецът
на бълхите

ЕГМОНТ

ЕГМОНТ

България

Всички права запазени. Нито книгата като цяло, нито части от нея могат да бъдат възпроизведени под каквато и да е форма.

Оригинално заглавие *Bit Palas*

Заглавие на английски език *The Flea Palace*

Copyright (c) 2004, 2005 by Elif Shafak

Преводът е от турски език, на който е написан оригиналът на книгата.

Превод Алина Караханова

Редактор Петя Дочева

Коректор Петя Дочева

Оформление на корицата Лъчезар Касабов

Илюстрацията на корицата е по снимки от Shutterstock

Издава „Егмонт България“

1142 София, ул. „Фритъф Нансен“ 9

www.egmontbulgaria.com

Отпечатано във „Фолиарт“ ООД, Добрич, 2013

ISBN 978-954-27-0939-8

Гетото също може да бъде място, в което се чувстваме сигурни, ала това, което го прави гето, е, че сме принудени да живеем там. Тъй като сега стените се рушат, можем да прекрачим през развалините и да застанем лице в лице с града срещу нас.

Урсула К. Легуин
Жените, сънищата, драконите

КАЗВАТ, ЧЕ ИМАМ РАЗВИНТЕНА ФАНТАЗИЯ – най-деликатният начин да кажеш „Глупости“! Сигурно имат право. Когато започна да се притеснявам или да се чудя къде кога какво трябва да кажа, когато се страхувам от погледите на хората и се опитам да не покажа, че съм се уплашил от тях, когато искам да се представя на някого, когото ми се ще да познавам, когато се правя, че не зная колко малко познавам себе си, когато миналото изгаря душата ми и когато не мога да се примиря, че бъдещето няма да бъде по-хубаво, когато не мога да се възприема на мястото, на което се намирам, нито да бъда човекът, който изглеждам... дрънкам измислици. Измислиците са колкото далеч от действителността, толкова и от лъжата. Лъжата обръща истината наопаки. А пък измислиците я смесват с истината, така че е трудно да се разграничи едното от другото. Изглежда сложно, но всъщност е много просто. Толкова е елементарно, че може да се обясни само с една линия.

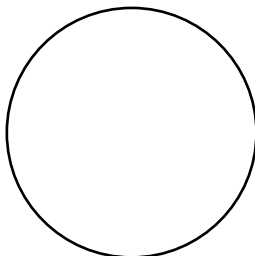
Да кажем, че истината е хоризонтална линия. Нещо такова:

Тогава, това, което наричаме лъжа, ще бъде вертикална линия. Ето такава неща:

А когато става дума за измислица, тя пък е нещо такова:

Окръжността не е нито хоризонтална, нито вертикална. Нито е край, нито е начало. Можете да влезете в окръжността отвсякъде, стига да не сметнете мястото за начало. Няма начална точка, няма край. Откъдето и да тръгнете, винаги има минало.

Лично аз не знаех, но чух от един мъдър човек, че навремето, когато кофите за смет в Истанбул били кръгли и с тенекиени капаци, младежите се забавлявали с една игра. Събирали се определен брой момчета и момичета – нито прекалено много, нито пък малко, а точно колкото е необходимо и непременно четно число.

Върху кръглия тенекиен капак на кофата за боکلук предварително означавали четири различни посоки. И за да отговорят на въпроса *кога*, във всяка посока изписвали с тебешир четири различни думи: Веднага – Утре – Много скоро – Никога. Бързо завъртали капака с помощта на дръжката по средата и играчът, който е на ред, светкавично слагал пръста си в една точка и спирал кръга. Всеки участник минавал по веднъж през този етап и така откривал за себе си кое точно е неговото време. При втория тур пишели четири отговора на въпроса *на кого* така, че да се паднат равномерно в средата на четирите посоки: На мен – На моята любов – На най-добрия ми приятел – На всички нас. После пак завъртали тенекиения капак, отново един по един поставяли пръста си в една точка и кръгът спирал. При третото завъртане идвал ред на отговора на въпроса *какво ще стане*. За да бъде справедливо, в оставащите осем празни места написвали четири хубави и четири лоши думи: Любов, Брак, Щастие, Богатство, Болест, Раздяла, Катастрофа, Смърт. Отново завъртали капака и най-после достигали до дългоочакваните отговори на въпроса *кога на кого какво ще се случи*: На мен – Богатство – Много скоро – На любимия ми – Щастие – Утре – На най-добрия ми приятел – Брак – Веднага – На всички ни – Раздяла – Никога ... Не е

трудно да започнеш. Като направя някои дребни промени в начина, по който се играе, мога да използвам тази идея. Първо, трябва да намеря времето на разказа: Вчера – Днес – Утре – В безкрайността. След това едно по едно трябва да спомена местата, които са свързани с историята: Мястото, на което дойдох – Мястото, на което се намирам – Мястото, на което отивам – Никое място. И така, идва ред на играчите: Аз – Един от нас – Всички ние – Нито един от нас. Накрая, без да нарушавам равновесието четири по четири, трябва да подреда вероятните резултати в останалите празни места. И по този начин, ако завъртя четири поредни пъти кръглия тенекиен капак на кофата за боклук, ще успея да направя едно хубаво изречение, с което да започна: „През пролетта на 2002 г. в Истанбул един от нас умря без време и линията се затвори в пълен кръг.“

★ ★ ★

На 1 май 2002 г., сряда, в 12:20 часа на обяд шофьорът на мръсно бял микробус, от едната страна на който бе нарисувана огромна мишка с остри зъби, а от другата – грамаден космат паяк, не забеляза съборената бариера и продължи по пътя си. Изведнъж се озова сред тълпа от близо две хиляди и двеста души. Около петстотин от тях бяха участници в шествие по случай празника на труда, които, за да се придвижат, бяха ескортирани от хиляда и триста полицаи. Някои хора в другия край на площада поднасяха венци на паметника на Ататюрк и честваха празника на пролетта, организиран от държавни служители с по-прогресивни разбирания. Имаше и ученици от началното училище със знаменца в ръце, които часове наред стояха под жаркото слънце и слушаха пламенни слова за героите. Беше им писнало. Тъй като отскоро се бяха научили да четат и пишат, с викове и кръсъци сричаха всеки надпис, който им се изпречеше пред очите. Когато микробусът с изрисуваните мишка и паяк се озова между тях, те закрещяха в хор: „Служ-ба-за о-без-па-ра-зи-тя-ва-не ДЪ-ГА. Пръс-ка-ме сре-щу на-се-ко-ми и бу-бо-леч-ки: По-звъ-не-те“.

Тъкмо когато младият риж шофьор с щръкнали уши и смешно лице, чиито ръце и крака изтръпнаха от ужас, реши да избегне гнева на децата и завъртя волана в обратна посока, се оказа напред огромна тълпа – от едната страна бяха демонстрантите, от другата се бяха събрали полицаи, готови всеки момент да атакуват. Понеже не знаеше накъде да тръгне, шофьорът се закова на място за ня-

колко минути. Някои от манифестиращите, които споделяха една и съща идеология, радостно се развикаха, други пък започнаха да го замерят. И когато с последни сили той едва дотътри микробуса в другата част на площада, бе спрял от полицаите. В този момент няколко души от първите редици на демонстрантите решиха да започнат шествието и всички полицаи хукнаха натам. Така в последния момент шофьорът на микробуса се отърва от арест и плувнал в пот, успя да се измъкне от площада. Казваше се Злочест Баштурчин. Близо трийсет години той пръскаше срещу буболечки и през цялото време нито веднъж не изпита такава омраза към работата си, както в този ден.

Макар пътят по големите улици да бе по-пряк, той се опитваше да ги избегне и да стои колкото е възможно по-далеч от тях само и само да не попадне отново в неприятности. Придвижваше се на зиг-заг през малките улички и когато най-сетне успя да стигне до блока, който търсеше, се оказа, че е закъснял с час и четирийсет и пет минути. Приблужи до тротоара и щом се посъвзе, огледа подозрително групата от петнайсет-двайсет човека, които стояха пред входа на сградата. Макар да не разбра защо са се събрали там, когато се увери, че са безобидни, провери адреса в бележката, която секретарката му – истинско кречетало – бе пъхнала в ръката му сутринта. На нея пишеше: *Улица Журнал № 88, Дворец на българите*. Най-отдолу на листчето бърбораната бе добавила забележка: *В градината пред блока има копринено дърво*. Докато Злочест Баштурчин бършеше капчиците пот от челото си, внимателно огледа дървото, което растеше в градинката пред блока. По някои клони цъфтяха лилави, а по други розови цветчета. Вероятно това дърво наричаха копринено.

И все пак, тъй като никак не се доверяваше на секретарката си, която смяташе да смени в най-скоро време, реши да погледне лично табелата с номера на сградата. Понеже беше много късоглед, остави микробуса наред улицата и скочи на земята. Още преди да направи и крачка, едно от трите момиченца, които стояха малко по-встрани от групата, се разкрещя: „Вижте, вижте го този! Дошъл е демон! Дядо, дядо, погледни, дошъл е демон!“ Възрастният човек с посивяла брада, широко чело и таке на главата, когото детенцето дърпаше за панталона, се обърна и с неодобрение огледа първо микробуса, а после и неговия водач. Явно не остана доволен от това, което видя, защото още повече се намуси и рязко дръпна към себе си трите си внучета.

Бяха несправедливи към Злочест Баштурчин. Той не бе демон или нещо такова. Беше просто нисък мъж с несъразмерни черти на лицето, уши като платна на платноходка и ужасен цвят на косата, това е! Понякога хората го мислеха за джудже, но за първи път бе обявен за демон. Опитвайки се да не обръща внимание, мина между хората и решително продължи към сивкавия блок. Въпреки че докторът го предупреди да не сваля очилата, той предпочиташе да ги носи в джоба на работния гащеризон – още по-ярко оранжев от рижата му коса. Сложи си очилата, но въпреки това чак когато стигна до блока, успя да различи мърлявите грапавини на предната фасада. Всъщност това беше релеф на паун, чиито пера сякаш бяха сплъснати от мръсотия. Ако се почистеше, сигурно щеше да бъде приятен за окото. Загледа се под релефа в изписания с куп заврънкулки надпис над двукрилата врата: Дворец на бълхите № 88. Явно бе дошъл на точното място. Вниманието му беше привлечено от някаква визитка, мушната между звъниците до вратата. Беше на конкурентна фирма, която преди два месеца бе започнала да работи в този район. Възползвайки се от това, че хората не го гледаха, измъкна визитната картичка и на същото място пъкна една от своите.

СЛУЖБА ЗА ОБЕЗПАРАЗИТЯВАНЕ „ДЪГА”

ПРЪСКАМЕ СРЕЩУ БУБОЛЕЧКИ И НАСЕКОМИ

Не бъдете жестоки към себе си!

Позвънете ни! Нека почистим вместо вас!

Предлагаме опитни и квалифицирани работници с електрически помпи срещу въшки, хлебарки, бълхи, дървеници, мравки, паяци, скорпиони, мухи, мишки и всички буболечки и насекоми.

Обезпаразитяваме в открити и закрити пространства. Ползваме ръчни или автоматизирани пулверизатори за ароматизирано и неароматизирано пръскане.

Тел. (212) 258 242 40

Когато отпечата визитките си, нае един студент да ги разпространи във всички блокове по улиците наоколо. Ала понеже студентът свърши работата пет за четири и се опита да го измами, той го изгони, без да му плати. Злочест Баштурчин бе доста недоверчив; затова извади от джоба си още една визитка, енергично я пъкна вър-

ху другата и се качи в микробуса. Ала още преди да успее да затвори вратата, някаква руса жена с найлонова престилка с тигров десен подаде глава през прозореца и смаяно го погледна:

– Само с това ли сте дошъл? Няма да свърши работа – каза, като свъси добре оформените си тънички вежди. – Нали щяха да изпратят два камиона? Дори и те трудно ще съберат толкова много боклук.

– Не съм дошъл за боклука – начумери се Злочест Баштурчин. – Тук съм заради буболечките... хлебарките имам предвид.

– Аха – сепна се жената. – Аз пък ще ви кажа, че каквото и да правите, бусът няма да е достатъчен.

Още преди Злочест Баштурчин да разбере за какво ставаше дума и какво точно чакаха хората отпред, два червени камиона се появиха от двете страни на улица „Журнал“, сякаш някой току-що ги бе призовал. И двата приближаваха с висока скорост и спряха пред Двореца на бълхите така, като че ли искаха да смачкат микробуса. Когато видяха, че след един от камионите пристига кола на частен телевизионен канал, хората пред блока се оживиха. В това време Злочест Баштурчин се опитваше да паркира. Тъй като от сутринта все попадеше на манифестации, нервите му бяха страшно обтегнати. Една вена на челото му започна да пулсира. Изведнъж вдигна ръце от волана и изпусна управлението на автомобила. И докато се опитваше да направи маневра назад, потъна в чувалите с боклук, струпани на купчини до оградата на градината, която разделяше блока от улицата. Целият боклук от чувалите се разпиля на тротоара.

От доста време обитателите на Двореца на бълхите се оплакваха по-скоро от нечистотиите в блока, отколкото от тези навън. Частната фирма, която се бе зела с почистването на торбите със смет в района, сякаш се бе изпарила и от началото на февруари докъм средата на април, когато трябваше да възложат работата на друга фирма, купищата боклук нарастваха неимоверно, а киселата миризма, която се разнасяше наоколо, бе станала непоносима. Всъщност, когато новата фирма започна да се занимава с тази работа, положението не се промени кой знае колко. Отпадъците, които минавачите и живеещите на тази улица хвърляха до оградата, която разделяше градината пред блока от улицата, вечер бяха прибирани, но въпре-

ки това сутрин купчината отново нарастваше. Непрекъснато идваха бездомници, които събираха метални кутии, кашони, остатъци от храна и всякакви други предмети. Естествено, цяла армия котки, гарги и чайки също се навъртаха наоколо. Имаше и буболечки. Защото навсякъде, където има боклук, има и буболечки. Вършките също подскачаха на воля в сградата. И повярвайте, те са най-голямата напаст.

Разбира се, за да можете лично да проследите всичко това, трябва да прекарате известно време там. Ако пък нямате време, ще се наложи да чуете моята версия на историята. Аз обаче говоря от собствената си гледна точка. Не че искам да натрапвам виждането си за нещата, които се случват, категорично не. Даже, съединявайки хоризонталната линия на истината с вертикалната линия на лъжата, се опитвам, доколкото мога, да избягам от баналната реалност, в която се намирам. Защото се притеснявам. Ако някой ми каже, че утре или някой ден животът ми няма да бъде толкова неспокоен, сигурно ще се тревожа по-малко. Ала утрешният ден ще бъде точно като днешния и като следващите дни. И не само моят живот се повтаря упорито. Макар да изглежда различна, вертикалната линия е също безкрайна. Противно на това, което хората си мислят, така наречените повторения се изобразяват по-ясно не с окръжности, а с прави линии.

Има само един начин да избегнем еднообразието на линиите – да чертаем окръжности в окръжностите. Можем да приемем това като някакво разнообразие, като промяна в играта с капака на кофата за боклук. Когато го завъртим и се сблъскаме с поредица от думи, които не ни вършат работа, можем да се изхитрим. Да не приемем правилата и отново и отново да завъртаме капака. Да играем с подлозите, местоименията, с глаголите и случайностите и докато играем, да се опитаме да се забавляваме: „През пролетта на 2002 г. в Истанбул Той – Аз – Всички ние – Нито един от нас, причиниха смъртта на един човек.“

Този ден Злочест Баштурчин напръска с отрова най-напред един от апартаментите в Двореца на бълхите. Когато след петнайсет дни се върна, за да напръска малките хлебарки, които се бяха излюпили от яйцата, останали между измрелите майки, вратата на този апартамент бе заключена. Но още е рано да говорим за това. Защото тази история има предистория.